

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ภาษาไทย ม.๒ เล่ม ๒

วรรณคดีและวรรณกรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

เสนีย์ วิลาวรรณ อ.บ., ค.บ., M.A.

สุระ ดามาพงษ์ กศ.บ., กศ.ม.

ทัศนีย์ ล้วนสละ ศศ.บ.

ผู้ตรวจ

แสงเดือน ประพันธ์ กศ.บ., ศษ.ม.

โสภณ นิไชโยศ ศศ.บ., ศศ.ม.

นันทวัลย์ ศรีปัญจพร ศศ.บ., ศศ.ม.

บรรณาธิการ

ทิพย์โชค ไชยวิศิษฐ์กุล กศ.บ., ศศ.ม.

สุมาลี มีปลอด ศศ.บ. (เกียรตินิยม)

ปัทมา ดำประสิทธิ์ ศศ.บ., ศศ.ม.

ผลิตและจัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

วัฒนาพานิช สารานุกรม

๒๑๖-๒๒๐ ถนนบำรุงเมือง แขวงสารานุราษฎร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทร. ๐๒ ๒๒๒ ๙๙๙๔ • ๐๒ ๒๒๒ ๔๓๗๑-๒ FAX ๐๒ ๒๒๔ ๖๕๕๖ • ๐๒ ๒๒๔ ๖๕๕๗

email: info@wpp.co.th

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ภาษาไทย ม.๒ เล่ม ๒

วรรณคดีและวรรณกรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย
ห้ามละเมิด ทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่
ส่วนหนึ่งส่วนใด เว้นแต่จะได้รับอนุญาต

ผู้เรียบเรียง

เสนีย์ วิลาวรรณ

สุระ ดามาพงษ์

ทัศนีย์ ล้วนสละ

ผู้ตรวจ

แสงเดือน ประพันธ์

โสภณ นิไชโยค

นนทวัลย์ ศรีปัญญาพร

บรรณาธิการ

ทิพย์โชค ไชยวิศิษฐ์กุล

สุมาลี มีปลอด

ปัทมา ดำประสิทธิ์

ISBN 978-974-18-6202-3

พิมพ์ที่ บริษัท โรงพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด นายเรณูชัย จงพิพัฒนสุข กรรมการผู้จัดการ

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เล่ม ๒ เล่มนี้จัดทำขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มีเป้าหมายให้นักเรียนและครูใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดชั้นปี และสาระการเรียนรู้แกนกลางที่หลักสูตรกำหนด พัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะสำคัญทั้งด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี ตลอดจนพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทย และสังคมโลกได้อย่างมีความสุข

ในการจัดทำหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม เล่มนี้ คณะผู้จัดทำซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาและการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ อย่างลึกซึ้ง ทั้งด้านวิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของนักเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดชั้นปี สาระการเรียนรู้แกนกลาง แนวทางการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แล้วจึงนำองค์ความรู้ที่ได้มาออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งองค์ประกอบต่าง ๆ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างครบถ้วนตามหลักสูตร

การเสนอเนื้อหา กิจกรรม และองค์ประกอบอื่น ๆ ในหนังสือเรียนเล่มนี้มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงศักยภาพของนักเรียน เน้นการเรียนรู้แบบองค์รวมบนพื้นฐานของบูรณาการแนวคิดทางการเรียนรู้อย่างหลากหลาย จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เน้นให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มุ่งพัฒนาการคิด และพัฒนาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมองของนักเรียน อันจะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เล่ม ๒ เล่มนี้จะสนับสนุนให้นักเรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ด้านภาษาไทยได้เป็นอย่างดี

คณะผู้จัดทำ

คำชี้แจง

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เล่ม ๒ ได้ออกแบบเป็นหน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย

๑. **ตัวชี้วัดชั้นปี** เป็นเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนแต่ละชั้นปี ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ มีรหัสที่ของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปีกำกับไว้หลังตัวชี้วัดชั้นปี เช่น ท ๑.๑ ม. ๒/๑ (รหัสแต่ละตัวมีความหมาย ดังนี้ ท คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ๑.๑ คือ สาระที่ ๑ การอ่าน มาตรฐานการเรียนรู้ข้อที่ ๑ ม. ๒/๑ คือ ตัวชี้วัดชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ข้อที่ ๑)

๒. **ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้** เป็นการจัดระเบียบและรวบรวมเนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้ พร้อมแสดงความเชื่อมโยงของเนื้อหาในสาระนั้น ๆ ไว้ด้วย เพื่อสื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนขึ้น นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เป็นผังมโนทัศน์ที่แสดงขอบข่ายเนื้อหาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยมีชื่อหน่วยการเรียนรู้ หัวข้อหลัก และหัวข้อรองของเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ

๓. **ประโยชน์จากการเรียนรู้** นำเสนอไว้เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนนำความรู้และทักษะจากการเรียน ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๔. **ชวนคิด ชวนตอบ** เป็นคำถามหรือสถานการณ์ที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ ต้องการที่จะค้นหาคำตอบ

๕. **เนื้อหา** แบ่งเป็นหัวข้อหลัก หัวข้อรอง และหัวข้อย่อย ตรงตามตัวชี้วัดชั้นปี เนื้อหาบางตอน อาจนำเสนอด้วยภาพ แผนภูมิ และแผนที่ความคิด นอกจากนี้ยังประกอบด้วยส่วนสำคัญอื่น ๆ ดังนี้

๕.๑ **คำสำคัญ** ระบุคำสำคัญที่แทรกอยู่ในเนื้อหาซึ่งพิมพ์ด้วยสีชมพู คำสำคัญนี้จะพิมพ์ด้วยสีชมพูเฉพาะคำที่ปรากฏคำแรกในเนื้อหา ไม่เน้นคำที่เป็นหัวข้อ

๕.๒ **เรื่องน่ารู้/เกร็ดความรู้** เป็นความรู้เพิ่มเติมที่เกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาในหน่วยการเรียนรู้ นั้น เพื่อให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวางขึ้น โดยคัดสรรเฉพาะเรื่องที่น่าสนใจ

๕.๓ **แหล่งสืบค้นความรู้/แหล่งสืบค้นข้อมูล** เป็นแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ หนังสือ สถานที่ บุคคล เพื่อให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับเรื่องที่เรียน

๕.๔ **กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้** เป็นกิจกรรมที่กำหนดไว้เมื่อจบเนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่หลากหลาย ใช้แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหา เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนักเรียน สะดวกในการปฏิบัติ กระตุ้นให้นักเรียนได้คิด และส่งเสริมให้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

๖. **บทสรุป** ได้จัดทำบทสรุปไว้เป็นความเรียงหรือบรรยาย เป็นการทบทวนความรู้ หรือการเรียนรู้ กว้าง ๆ อย่างรวดเร็ว

๗. **กิจกรรมเสนอแนะ** เป็นกิจกรรมบูรณาการทักษะที่รวมหลักการและความคิดรวบยอดในเรื่องต่าง ๆ ที่นักเรียนได้เรียนรู้ไปแล้วมาประยุกต์ในการปฏิบัติกิจกรรม

๘. **โครงงาน** เป็นข้อเสนอแนะในการกำหนดให้นักเรียนปฏิบัติโครงงาน โดยเสนอแนะหัวข้อโครงงานและแนวทางการปฏิบัติโครงงานที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปีของหน่วยการเรียนรู้นั้น เพื่อพัฒนาทักษะการคิด การวางแผน และการแก้ปัญหาของนักเรียน

๙. **การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน** เป็นกิจกรรมที่เสนอแนะให้นักเรียนได้นำความรู้ ทักษะในการประยุกต์ความรู้ในหน่วยการเรียนรู้นั้นไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๑๐. **คำถามทบทวน** เป็นคำถามเพื่อทบทวนผลการเรียนรู้ของนักเรียน

๑๑. **ท้ายเล่ม** ประกอบด้วยบรรณานุกรมและอภิธานศัพท์

๑๑.๑ **บรรณานุกรม** เป็นรายชื่อหนังสือ เอกสาร เว็บไซต์ ที่ใช้ค้นคว้าอ้างอิงประกอบการเขียน

๑๑.๒ **อภิธานศัพท์** เป็นการนำคำสำคัญที่แทรกอยู่ในเนื้อหาและคำศัพท์ที่ควรรู้มาอธิบายความหมาย และนำมาจัดเรียงตามลำดับอักษรเพื่อสะดวกในการค้นคว้า และเป็นการฝึกใช้พจนานุกรม

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม	๑
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒	บทละครเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน นารายณ์ปราบนนทก	๗
	พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช	
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓	ศิลาจารึก หลักที่ ๑	๒๔
	พ่อขุนรามคำแหงมหาราช	
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔	กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ตอน พรรณนาสัตว์ในป่า	๓๘
	เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร	
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕	โคลงภาพพระราชพงศาวดาร	๖๓
	พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	
	พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์	
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖	บทเสภาสามัคคีเสวก ตอน วิศวกรรมาและสามัคคีเสวก	๗๘
	พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗	โคลงสุภาวดี พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	๘๙
	พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	
บรรณานุกรม.....		๑๑๘
อภิธานศัพท์		๑๑๙

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ วรรณคดีและวรรณกรรม

หน่วยการเรียนรู้ที่

๑

ตัวชี้วัดชั้นปี

๑. จับใจความสำคัญ สรุปความ และอธิบายรายละเอียดจากเรื่องที่อ่าน ท ๑.๑ (ม. ๒/๒)
๒. อภิปรายแสดงความคิดเห็นและข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน ท ๑.๑ (ม. ๒/๔)
๓. อ่านหนังสือ บทความ หรือคำประพันธ์อย่างหลากหลาย และประเมินคุณค่าหรือแนวคิดที่ได้จากการอ่าน เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิต ท ๑.๑ (ม. ๒/๓)
๔. อธิบายคุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน ท ๕.๑ (ม. ๒/๓)
๕. สรุปความรู้และข้อคิดจากการอ่านไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ท ๕.๑ (ม. ๒/๔)

ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้

ประโยชน์จากการเรียนรู้

๑. รู้ความหมายและเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของวรรณคดีและวรรณกรรม
๒. รู้คุณค่าและความสำคัญของวรรณคดีและวรรณกรรม
๓. พิจารณาวรรณคดีและวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ ได้ตามเกณฑ์

ชวนคิด ชวนตอบ

๑. วรรณคดีและวรรณกรรมต่างกันอย่างไร และงานเขียนลักษณะใดที่ได้รับความนิยมมากที่สุด
๒. รู้หรือไม่ว่า หนังสือเรื่องใดบ้างที่ได้รับยกย่องว่าเป็นยอดแห่งวรรณคดีไทย

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม

ความหมายของวรรณคดี

วรรณคดี เป็นคำที่บัญญัติขึ้นเพื่อใช้แทนคำว่า Literature ในภาษาอังกฤษ ปรากฏครั้งแรกในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งวรรณคดีสโมสร เมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๗ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

คำว่า **วรรณคดี** ประกอบขึ้นจากคำว่า **วรรณ** ซึ่งเป็นคำที่มาจากภาษาสันสกฤต แปลว่า หนังสือ ส่วนคำว่า **คดี** เป็นคำเดียวกับคำว่า **คติ** ซึ่งเป็นคำบาลีและสันสกฤต แปลว่า เรื่อง ตามรูปศัพท์ วรรณคดี แปลว่า เรื่องที่แต่งเป็นหนังสือ แต่หมายเฉพาะหนังสือที่แต่งดี

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ให้คำจำกัดความของวรรณคดีว่า วรรณกรรมที่ได้รับยกย่องว่าแต่งดีมีคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ถึงขนาด

หนังสือที่ได้รับยกย่องว่าแต่งดีหรือเป็นวรรณคดี มีผู้ให้คำจำกัดความไว้ต่าง ๆ กัน เช่น พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งวรรณคดีสโมสร กล่าวว่า

๑. เป็นหนังสือดี กล่าวคือ เป็นเรื่องที่สมควรซึ่งสาธารณชนจะอ่านได้โดยไม่เสียประโยชน์ คือ ไม่เป็นเรื่องทุหาษิต หรือเป็นเรื่องที่ชักจูงความคิดผู้อ่านไปในทางอันไม่เป็นแก่นสาร ซึ่งจะชวนให้คิดวุ่นวายทางการเมือง อันเกิดเป็นเรื่องรำคาญแก่รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (เพราะคนรู้น้อยอาจจะไขว่ไขว่ได้)

๒. เป็นหนังสือแต่งดี ใช้วิธีเรียบเรียงอย่างใด ๆ ก็ตามแต่ต้องให้เป็นภาษาไทยอันดี ถูกต้องตามเยี่ยงที่ใช้ในโบราณกาลหรือปัจจุบันกาลก็ได้ ไม่ใช่ภาษาซึ่งเลียนภาษาต่างประเทศหรือใช้วิธีผูกประโยคประชันตามภาษาต่างประเทศ (เช่น ใช้ว่า *ไปจักรภพไฟ* แทน *ไปขึ้นรถไฟ* และ *มาสาย* แทน *มาช้า* หรือ *มาล่า* ดังนี้เป็นตัวอย่าง)

พระยาอนุมานราชชน (เสฐียรโกเศศ) ให้ความหมายว่า

วรรณคดี คือ ความรู้สึกนึกคิดของกวี ซึ่งถอดออกมาจากจิตใจให้ปรากฏเป็นรูปหนังสือ มีถ้อยคำเหมาะสมเพราะพริ้ง เราใจให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเกิดความรู้สึก^๑

พระวรเวทย์พิสิฐ มีความเห็นว่า

วรรณคดี คือ หนังสือที่มีลักษณะเรียบเรียงถ้อยคำเกลี้ยงเกลา เพราะพริ้ง มีรสปลุกมโนคติ (Imagination) ให้เปลิดเพลิง เกิดกระทบกระเทือนอารมณ์ต่าง ๆ เป็นไปตามอารมณ์ของผู้ประพันธ์^๒

^๑ เสฐียรโกเศศ (พระยาอนุมานราชชน), *การศึกษาวรรณคดีไทยในแง่วรรณศิลป์* (กรุงเทพมหานคร: บรรณาการ, ๒๕๑๘)

^๒ พระวรเวทย์พิสิฐ, *วรรณคดีไทย* (กรุงเทพมหานคร: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔)

วิทย์ คีระศรียานนท์ กล่าวว่า

บทประพันธ์ที่เป็นวรรณคดี คือ บทประพันธ์ที่มุ่งให้ความเพลิดเพลิน ให้ความรู้สึกรีกคิด (Imagination) และอารมณ์ต่าง ๆ ตามผู้เขียน นอกจากนี้บทประพันธ์ที่เป็นวรรณคดีจะต้องมีรูปศิลปะ (Form)^๑

เท่าที่กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า วรรณคดี คือ เรื่องที่มีลักษณะดังนี้

๑. ใช้ถ้อยคำสำนวนโวหารไพเราะสละสลวย
๒. ก่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจ
๓. ยกระดับจิตใจให้สูง
๔. ใช้เป็นแบบแผนในการแต่งได้

ความหมายของวรรณกรรม

คำว่า **วรรณกรรม** ปรากฏครั้งแรกในพระราชบัญญัติคุ้มครองศิลปะและวรรณกรรม พ.ศ. ๒๔๗๕ คำนี้บัญญัติขึ้นจากคำว่า Literature ในภาษาอังกฤษ เช่นเดียวกับคำว่า วรรณคดี แต่มีความหมายกว้างกว่า **วรรณกรรม** หมายถึง เรื่องที่เขียนขึ้นทั้งหมด โดยไม่จำกัดรูปแบบ ความมุ่งหมาย และคุณค่า วรรณกรรมที่แต่งดีประกอบด้วยศิลปะของการเรียบเรียงหรือที่เรียกว่า **วรรณศิลป์** วรรณกรรมนั้นก็จัดเป็นวรรณคดี

ประเภทของวรรณคดี

พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งวรรณคดีสโมสร ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กำหนดประเภทของวรรณคดีและพิจารณาหนังสือที่เป็นยอดของวรรณคดีแต่ละประเภทไว้ดังนี้

๑. **กวีนิพนธ์** คือ เรื่องที่แต่งเป็น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน
๒. **ละครไทย** คือ เรื่องที่แต่งเป็นกลอนแปด มีกำหนดหน้าพาทย์
๓. **นิทาน** คือ เรื่องราวที่สมมุติขึ้นและแต่งเป็นร้อยแก้ว
๔. **ละครพูด** คือ เรื่องราวที่เขียนเพื่อใช้แสดงบนเวที
๕. **อธิบาย** (Essay หรือ Pamphlet) คือ เรื่องที่แต่งอยู่ในรูปของบทความที่ให้ความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ไม่ใช่ตำราหรือแบบเรียน หรือความเรียงเรื่องโบราณคดี มีพงศาวดาร

เรื่องน่ารู้

วรรณคดีสมัยแรกของไทย คือ สมัยสุโขทัย มีเนื้อหาเป็นเรื่องยอพระเกียรติพระมหากษัตริย์และบันทึกเหตุการณ์ในสมัยต่าง ๆ เพราะในสมัยสุโขทัยคนไทยเพิ่งตั้งอาณาจักรเป็นของตนเอง จึงจำเป็นต้องบันทึกให้รู้ทั่วกัน

^๑วิทย์ คีระศรียานนท์, *วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์*. พิมพ์ครั้งที่ ๔ (พระนคร: สมาคมภาษาและหนังสือ, ๒๕๕๔)

หนังสือที่เป็นยอดแห่งวรรณคดีไทย

กวีนิพนธ์

๑. ลิลิตพระลอ เป็นยอดของลิลิต
๒. สมุทรโฆษคำฉันท์ เป็นยอดของคำฉันท์
๓. เทศน์มหาชาติ เป็นยอดของกลอนกาพย์ (ร่ายยาว)
๔. เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน เป็นยอดของกลอนสุภาพ

ละครไทย บทละครเรื่อง อิเหนา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒ เป็นยอดของบทละครร่ำ

ละครพูด บทละครพูดเรื่อง หัวใจนักรบ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖ เป็นยอดของ
บทละครพูด

นิทาน เรื่อง สามก๊ก ของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นยอดของความเรียงเรื่องนิทาน

อธิบาย เรื่อง พระราชพิธีสิบสองเดือน พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕ เป็นยอดของความเรียง
อธิบาย

การแบ่งประเภทวรรณคดีตามเกณฑ์ต่าง ๆ

วรรณคดีไทยแบ่งตามเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ดังนี้

๑. แบ่งตามความมุ่งหมาย แยกได้ ๒ ประเภท คือ

๑.๑ **สารคดี** คือ หนังสือที่มุ่งให้ความรู้แก่
ผู้อ่านเป็นหลัก แต่ในขณะเดียวกันก็ใช้กลวิธีการเขียน
ให้เกิดความบันเทิงเป็นผลพลอยได้ไปด้วย

๑.๒ **บันเทิงคดี** คือ หนังสือที่มุ่งให้เกิด
ความสนุกเพลิดเพลินแก่ผู้อ่านมากกว่าความรู้ แต่
อย่างไรก็ดี บันเทิงคดีย่อมมีเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญ
แทรกอยู่ด้วยในรูปของคติชีวิตและเกร็ดความรู้

๒. แบ่งตามลักษณะที่แต่ง แยกได้ ๒ ประเภท คือ

๒.๑ **ร้อยแก้ว** คือ ความเรียงที่ใช้ภาษาพูดตามธรรมดา แต่มีรูปแบบโดยเฉพาะและ
มีความไพเราะเหมาะเจาะด้วยเสียงและความหมาย

๒.๒ **ร้อยกรอง** คือ ข้อความที่เรียบเรียงตามกำหนดของลักษณะบังคับทั่วไปของ
คำประพันธ์แต่ละชนิด คือ คณะและสัมผัส นอกจากนี้ยังมีลักษณะบังคับเฉพาะของคำประพันธ์
แต่ละชนิด เช่น คำเอก คำโท ครุ ลหุ

ร้อยกรองแบ่งออกเป็น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และร่าย เราอาจใช้คำว่า คำประพันธ์
กาพย์กลอน หรือ กวีนิพนธ์ แทนความหมายของคำว่า ร้อยกรอง ได้

แหล่งสืบค้นข้อมูล

นักเรียนสามารถค้นคว้าเรื่อง
ความหมายและประเภทของวรรณคดี
และวรรณกรรมได้ที่
www.wikipedia.org

๓. แบ่งตามลักษณะการจัดบันทึก แยกได้ ๒ ประเภท คือ

๓.๑ **วรรณคดีลายลักษณ์อักษร** คือ วรรณคดีที่บันทึกไว้เป็นหนังสือ อาจเป็นตัวจารึกตัวเขียน หรือตัวพิมพ์ก็ได้

๓.๒ **วรรณคดีที่ไม่ได้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร** คือ วรรณคดีที่บอกเล่าจดจำสืบทอดกันมา เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **วรรณคดีมุขปาฐะ** เช่น เพลงพื้นบ้าน บทเห่กล่อม นิทานพื้นบ้าน ปริศนาคำทาย การแบ่งประเภทวรรณคดีดังกล่าวอาจคาบเกี่ยวกันได้ สารคดีโดยทั่วไปมักแต่งเป็นร้อยแก้ว แต่อาจแต่งเป็นร้อยกรองก็ได้ บทเห่กล่อมอาจแต่งเป็นร้อยกรองหรือร้อยแก้วก็ได้

สรุป
วรรณคดี คือ เรื่องที่แต่งดี สมควรที่สาธารณชนจะได้อ่านและก่อให้เกิดประโยชน์ ใช้คำไพเราะสละสลวย สะเทือนอารมณ์ ช่วยยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น และสามารถใช้เป็นแบบแผนในการแต่งได้

วรรณกรรม คือ เรื่องที่เขียนขึ้นมาทั้งหมด ไม่จำกัดรูปแบบ และหาวรรณกรรมนั้นแต่งได้ดีก็สามารถยกระดับเป็นวรรณคดีได้

การศึกษาวรรณคดีและวรรณกรรมจะทำให้ผู้อ่านซาบซึ้งในสุนทรียภาพของวรรณคดีและวรรณกรรม เข้าใจคุณค่าของศิลปะทางภาษา ซึ่งเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้มีพัฒนาการทางด้านจิตใจ และเกิดความรู้สึกที่จะเชิดชูทำนุบำรุงภาษาไทยอันเป็นภาษาประจำชาติ

กิจกรรมบูรณาการ

กิจกรรมเสนอแนะ

๑. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นตามหัวข้อต่อไปนี้

- ๑) ความหมายของวรรณคดีและวรรณกรรม
- ๒) หนังสือที่เป็นยอดแห่งวรรณคดีไทย
- ๓) การแบ่งประเภทวรรณคดีตามเกณฑ์ต่าง ๆ

๒. ร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าที่ได้รับจากการอ่านวรรณคดีและวรรณกรรมไทยในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านภาษา ด้านสังคม ด้านการนำไปใช้

๓. ศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับคำที่กำหนดให้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ แล้วเขียนอธิบายคำนั้น ๆ ด้วยสำนวนภาษาของตนเอง

๑) สารคดี	๔) ร้อยกรอง	๗) วรรณคดีลายลักษณ์อักษร
๒) บันเทิงคดี	๕) กวีนิพนธ์	๘) วรรณคดีมุขปาฐะ
๓) ร้อยแก้ว	๖) บทละคร	

๔. วิเคราะห์ความแตกต่างของหนังสือเรื่อง ช่างสำราญ และเสภาเรื่อง ชุนช้างชุนแผน

๕. เลือกอ่านงานเขียนวรรณคดีหรือวรรณกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่นักเรียนสนใจ จำแนกประเภทวรรณคดีหรือวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ ตามเกณฑ์ที่ได้ศึกษามา พร้อมบอกว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร และได้ข้อคิดอะไรบ้างจากการอ่านวรรณคดีหรือวรรณกรรมเรื่องนี้

โครงงาน

นักเรียนเลือกทำโครงงานต่อไปนี้ ๑ หัวข้อ หรืออาจเลือกทำโครงงานอื่นตามความสนใจ ตามรูปแบบที่ผู้สอนกำหนด โดยให้เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียน

๑. โครงงานศึกษาค้นคว้าและรวบรวมรายชื่อหนังสือที่เป็นยอดแห่งวรรณคดีไทย

๒. โครงงานศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม จากสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทต่าง ๆ

๓. โครงงานสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเพื่อนในชั้นเรียนเกี่ยวกับความจำเป็นในการศึกษาวรรณคดีและวรรณกรรมไทยกับเยาวชนไทย

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

นักเรียนนำความรู้เกี่ยวกับการแบ่งประเภทวรรณคดีตามเกณฑ์ต่าง ๆ ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง

คำถามทบทวน

๑. วรรณคดีในความคิดของนักเรียนคืออะไร และแตกต่างจากวรรณกรรมอย่างไร
๒. งานเขียนประเภทใดจัดเป็นวรรณคดี และงานเขียนประเภทใดจัดเป็นวรรณกรรม ยกตัวอย่างประกอบ
๓. แผ่นป้ายโฆษณา สลากยา แผ่นพับ จัดเป็นวรรณกรรมหรือไม่ เพราะอะไร
๔. วรรณกรรมลักษณะใดที่จัดเป็นวรรณคดี
๕. อิเหนา หัวใจนักรบ สามก๊ก เป็นวรรณคดีที่มีความสำคัญอย่างไร จงอธิบาย
๖. วรรณคดีมุขปาฐะมีลักษณะอย่างไร ยกตัวอย่างประกอบ
๗. การศึกษาวรรณคดีและวรรณกรรมมีประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างไรบ้าง อธิบายเป็นข้อ ๆ
๘. การศึกษาวรรณคดีและวรรณกรรมมีส่วนช่วยพัฒนาความคิดของนักเรียนได้หรือไม่ อย่างไร